

EUROPEISKA GEMENSKAPERNAS KOMMISSION

Bryssel den 21.1.2003
KOM(2003) 26 slutlig

**MEDDELANDE FRÅN KOMMISSIONEN
TILL RÅDET OCH EUROPAPARLAMENTET**

**ATT TÄNKA SMÅSKALIGT
I ETT VÄXANDE EUROPA**

MEDDELANDE FRÅN KOMMISSIONEN TILL RÅDET OCH EUROPAPARLAMENTET

ATT TÄNKA SMÅSKALIGT I ETT VÄXANDE EUROPA

Europeiska rådet i Lissabon satte som mål att fram till 2010 göra Europa till världens mest konkurrenskraftiga och dynamiska kunskapsbaserade ekonomi. Europas konkurrenskraft är starkt beroende av dess småföretag, då dessa är en avgörande källa till nya arbetstillfällen, en grogrund för affärsidéer och de främsta pådrivarna för entreprenörskap. Det var av detta skäl Europeiska rådet i Feira uttalade sig för principen att ”tänka småskaligt först”¹ som ett sätt att arbeta för uppfyllelse av Lissabon-målet. Detta budskap bekräftas återigen i kommissionens vårrapport 2003 till Europeiska rådets vårmöte, som särskilt betonar vikten av att främja investeringar, arbetstillfällen och tillväxt genom kunskap, innovation och dynamiska företag².

En sådan utmaning kräver ett bättre företagsklimat på den inre marknaden, bl.a. så lite administrativa och lagrelaterade bördor som möjligt samt tillgång till finansiering. Det kräver också en inställning från företagens sida som sporrar folk att omvandla idéer till företag och att lära av misstagen. Det krävs också att EU utvecklar positivare attityder till företagarnitativ och risktagande.

För att möta denna utmaning offentliggör kommissionen och dess avdelningar en serie dokument som bedömer utvecklingen vad gäller stöd till Europas små och medelstora företag. De undersöker huruvida unionen lever upp till sina åtaganden och hur småföretagsvänligt det företagsklimat som skapas är. Detta meddelande fungerar som en sammanfattning av dessa rapporter, och lyfter fram fem nyckelbudskap.

Detta meddelande och nedanstående dokument bidrar till att ge en utgångspunkt för grönboken om entreprenörskap, som offentliggörs samma dag och som undersöker unionens övergripande hållning till entreprenörskap och de förutsättningar som krävs för att säkerställa europeiska företags förmåga att växa:

- Rapport om genomförandet av den europeiska stadgan för småföretag³;
- Rapport om genomförandet av den europeiska stadgan för småföretag i kandidatländerna⁴;
- ”Att skapa ett företagervänligt Europa: Europeiska unionens verksamhet för små och medelstora företag (SMF)”⁵;

¹ Detta åtagande uttryckts i den europeiska stadgan för småföretagen, med stöd av stats- eller regeringscheferna vid Europeiska rådets möte i Santa Maria da Feira den 19-20 juni 2000 (bilaga III till slutsatserna från Europeiska rådets möte i Santa Maria da Feira).

² ”Att välja tillväxt: Kunskap, innovation och arbetstillfällen i ett sammanhållet samhälle”, KOM(2003) 5, 14.1.2003.

³ KOM (2003) 21, 21.1.2003.

⁴ SEK (2003) 57, 21.1.2003.

⁵ SEK (2003) 58, 21.1.2003.

- ”Representanten för små och medelstora företag (SMF): ett aktivt gränssnitt mellan kommissionen och de små och medelstora företagen”⁶.

De flesta åtgärder för att förbättra klimatet för småföretag ligger under nationellt ansvar. I detta sammanhang syftar en stor del av kommissionens arbete på detta område till att hjälpa medlemsstaterna att förbättra sina prestationer genom den så kallade öppna samordningsmetoden, som i sig är svar på en begäran från Europeiska rådet i Lissabon.

1. Europa måste lyssna mer på småföretagen

Småföretagen utgör den övervägande delen av Europas företag. Därför har medlemsstaterna förbundit sig att ”tänka småskaligt först”. Ett av problemen med småföretagen och deras anställda är emellertid att de inte alltid är bra på att tala för sin sak. De kanske känner att de har mer angelägna uppgifter än att tala med myndigheterna. Följden blir att de små och medelstora företagen i hela EU tillfrågas i ringa utsträckning då åtgärder utformas och lagar stiftas.

Rapporten om genomförandet av den europeiska stadgan för småföretag visar att vissa medlemsstater emellertid har hunnit långt och har en hel rad kanaler för att tala med småföretagen. Exempelvis småföretagsrådet (*Small Business Council*) i Förenade kungariket anordnar sammankomster med småföretagen över hela landet och för småföretagens talan inför regeringen. Dess ordförande deltar i ministermöten och lägger varje år fram åtgärdsförslag till regeringen. De danska myndigheterna å sin sida rådgör med över 1 000 representativa företag varje år om administrativa bördor. I Sverige har det skapats en ny metod för att mäta administrativa bördor och i Finland deltar företagsrepresentanter i arbetsgrupper som utarbetar ny lagstiftning. Företagsorganisationer i t.ex. Tyskland och Österrike tillfrågas regelbundet då ny lagstiftning utarbetas.

Däremot har småföretagen i många länder fortfarande inga möjligheter att framföra vad som intresserar och oroar dem. Mer behöver göras snabbt för att småföretagen skall få möjlighet att säga sin mening.

Denna utmaning kommer att bli ännu mer uppenbar i det framtida utvidgade Europa. Av rapporten om genomförandet av den europeiska stadgan för småföretag i kandidatländerna framgår att det i flera av dessa länder ännu återstår att skapa förutsättningarna för att företagens representanter skall kunna delta arbetet med att utforma politiken och lagstiftningen. Företagens synpunkter är en förutsättning för att nya åtgärder för att främja entreprenörskap får rätt utformning från början.

Näringslivets organisationer och främst de små och medelstora företagens företrädare har också en roll att spela för att bli bättre representerade. Deras medlemmar bör inse att detta ligger i deras eget intresse och stödja sina organisationer i motsvarande mån.

Att lyssna på småföretagen och på olika sätt integrera deras synpunkter i gemenskapens politik är en viktig uppgift för kommissionens Representant för små och medelstora företag (SMF) som utnämndes av GD Näringslivs generaldirektör för drygt ett år sedan. SMF-representanten skall underlätta kontakterna mellan de små och medelstora företagens representanter och kommissionen och se till att de små och medelstora företagens behov tillgodoses i gemenskapens politik och initiativ. Han kan spela en viktig roll för att öka kommissionens medvetenhet om de frågor som berör de små och medelstora företagen genom

⁶ SEK (2003) 60, 21.1.2003.

att främja en dialog med företagens organisationer och sprida principen att ”tänka småskaligt först”.

2. Medlemsstaterna ökar utbytet av goda lösningar

När det gäller att lyssna på småföretagen finns det förvisso möjligheter att lära sig av framgångsrika lösningar. Som framgår av rapporten om genomförandet av stadgan börjar detta ske inom andra områden. Allt fler medlemsstater visar att de tagit intryck av idéer från andra länder då de utformar sin egen politik. Detta är ett verkligt framsteg som svarar mot slutsatserna från Europeiska rådet i Barcelona.

Danmark har exempelvis skapat en webbsida där företag kan registreras online. Detta är delvis resultatet av ett EU-övergripande projekt. Sverige har skapat ett lånegarantiprogram för de små och medelstora företagen som bygger på erfarenheter från Nederländerna och Finland. Den belgiska företagsklusterpolitiken bygger på erfarenheter från Danmark, Frankrike, Nederländerna och Österrike⁷.

Kommissionen driver på processen med att lära av goda lösningar och det börjar nu ge resultat. Kandidatländerna deltar också. En del av deras innovativa åtgärder kan vara en inspirationskälla för medlemsstaterna.

Även om medlemsstaterna lär sig av varandra är resultaten fortfarande ojämna i de olika medlemsstaterna. Att registrera företag via Internet är exempelvis redan möjligt i vissa medlemsstater⁸, t.ex. Danmark och Österrike, inom kort även i Sverige, och planer finns i Spanien och Frankrike. Andra medlemsstater kämpar däremot fortfarande med utdragna och krångliga förfaranden för etablering av nya företag. Vissa medlemsstater ger småföretag möjlighet att fullgöra skyldigheter via Internet, medan andra först nu börjar tillhandahålla elektroniska blanketter.

Det finns en risk att de bästa blir ännu bättre och att de sämsta inte gör några framsteg. Det finns också ett uppenbart behov för kandidatländerna att fylla det gap som skiljer dem från de främsta EU-länderna. Ansträngningarna för att utbyta goda lösningar måste bli intensivare. Det är enda sättet att överbrygga resultatskillnaderna i Europa, framför allt om man ser till det utvidgade Europa.

3. Att lära ut entreprenörskap: utbildningens roll

Ganska många människor i EU svarar nekande på frågan om de vill bli företagare. Benägenheten att bli företagare⁹ är fortfarande relativt låg i EU jämfört med USA. I exempelvis Grekland, Portugal och Spanien är emellertid benägenheten för entreprenörskap större än i USA och Italien ligger lika med USA. Anställda i små och medelstora företag måste dessutom få möjlighet att delta i lämplig utbildning så att de kan upprätthålla sina färdigheter och sin kompetens. Av det skälet börjar medlemsstaterna alltmer främja

⁷ Dessa åtgärder beskrivs i medlemsstaternas rapporter för 2002 om stadgan och finns att läsa på http://europa.eu.int/comm/enterprise/enterprise_policy/charter/charter2003.htm.

⁸ Källa: Medlemsstaternas rapporter om stadgan.

⁹ År 2001 var benägenheten i EU för att starta företag (48 % av medborgarna skulle föredra att vara egenanställda) fortfarande 11 procentenheter lägre än i USA (59 %). I Grekland (68 %), Portugal (63 %), och Spanien (60%) är benägenheten större än i USA, och Italien uppvisar samma siffra (59 %). Källa: *Flash Eurobarometer 107 (2001): Entrepreneurship*. Undersökning utförd på uppdrag av Europeiska kommissionen, Generaldirektoratet för näringsliv av EOS Gallup Europe (http://europa.eu.int/comm/enterprise/enterprise_policy/survey/eurobarometer83.htm).

företagande i utbildningssystemet och möter på det sättet många européers intresse för att lära sig hur man startar eller tar över ett företag.

Rapporten om stadgan visar att det i medlemsstater som Belgien utvecklas ramprogram för att stödja företagarinitiativ och positiva attityder till entreprenörskap¹⁰. Generellt sett finns det en ökande medvetenhet om att entreprenörskap är en attityd och en livsstil som måste främjas och läras från tidig ålder. Självmotivation, kreativitet, initiativkraft och förmåga att hantera risker kan uppmuntras genom fortlöpande utbildning från tidiga år.

För ett år sedan var det bara två medlemsstater som hade börjat främja företagarattityder som initiativkraft och motivation i primärskolor. I dag håller nästan en tredjedel av medlemsstaterna¹¹ på att genomföra liknande initiativ och fler är på gång. Flera nya åtgärder som vänder sig till sekundärskolor har vidtagits. Hit hör t.ex. projekt som för samman elever och företagare antingen genom att företagen kommer till skolan eller genom att eleverna kommer till företagen. Sådana projekt pågår på Irland, Luxemburg och Förenade kungariket¹². Sekundärskolelever i vissa medlemsstater som Grekland deltar i undervisning i entreprenörskap. I minst hälften av medlemsstaterna får sekundärskoleleverna undervisning i hur man etablerar och utvecklar ett företag: i Nederländerna har man speciellt gått in för detta¹³. Att ge lärarna bättre utbildning i entreprenörskap börjar också bli allt viktigare i flera medlemsstaters politik.

Allt detta visar att Europa är på rätt väg för att bli mer företagarinriktat. Men även om framstegen är uppmuntrande ger utbildningsinitiativen bara resultat i ett medellångt eller långt perspektiv.

4. Att skapa en företagarkultur i kandidatländerna

Att skapa en företagarkultur är den största utmaningen för kandidatländerna. Det räcker inte att införliva gemenskapens regelverk, utan kandidatländerna behöver också konkurrenskraftiga företag¹⁴ och ett gynnsamt företagsklimat för att kunna dra nytta av den inre marknadens fördelar.

För att främja företagarattityder måste man inte minst i kandidatländerna börja med utbildning. Rapporten om genomförandet av den europeiska stadgan för småföretag i kandidatländerna visar att det finns uppmuntrande tecken. Entreprenörskap och kunskap om att driva företag finns med på sekundärskolornas läroplaner i nästan hälften av kandidatländerna¹⁵. I kandidatländerna finns också många olika utbildningsprogram för att öka kunskaperna om att driva företag. Utbildningsprogrammen för småföretag i t.ex. Estland och Litauen har blivit en del av en större helhet, nämligen det livslånga lärandet. Det återstår

¹⁰ Källa: Belgiens rapport 2002 om stadgan.

¹¹ Dessa länder är Irland, Sverige och Förenade kungariket. Även Norge håller på att vidta sådana åtgärder.

¹² Se rapporten om genomförandet av den europeiska stadgan för småföretag, KOM (2003) 21 och medlemsstaternas egna rapporter som finns att läsa på http://europa.eu.int/comm/enterprise/enterprise_policy/charter/charter2003.htm

¹³ Studerande kan lära sig hur man etablerar ett miniföretag i Belgien, Tyskland, Spanien, Italien, Luxemburg, Nederländerna, Österrike och Norge.

¹⁴ Enligt en undersökning av antalet personer som är involverade i en företagsetablering visar kandidatländerna som grupp inte ett tydligt mönster som skiljer sig från medlemsstaterna. *Global Entrepreneurship Monitor, 2002 Executive Report Reynolds, Bygrave, Autio, Cox and Hay.*

¹⁵ Entreprenörskap finns med i läroplanen i Polen, Ungern, Lettland, Litauen och Rumänien.

emellertid mycket att göra för att skapa en heltäckande strategi för entreprenörskapsorienterad utbildning på alla nivåer.

Det behövs också en attitydförändring hos myndigheterna för att skapa ett gynnsamt klimat för företagens etablering, tillväxt och överlåtelse. För den skull har kandidatländerna börjat att minska byråkratin. De administrativa kostnaderna och tiden för att etablera ett företag har minskats i en sådan omfattning att vissa kandidatländer¹⁶ har hunnit lika långt som de främsta EU-länderna. "One-stop shops" (där besökande får sina ärenden behandlade på ett och samma ställe) har skapats för att minska de administrativa bördorna, och konkurslagstiftningen har förbättrats i många länder.

För att ytterligare minska byråkratin för småföretagen har en del kandidatländer¹⁷ börjat tillhandahålla information och tjänster på Internet. Den interaktiva användningen av elektroniska kommunikationsverktyg har redan utvecklats så långt att företagare i Slovakien, Lettland, Litauen och på Malta kan skicka självdeklarationer och andra officiella dokument elektroniskt.

På andra områden ser det mindre lovande ut. Det är fortfarande svårt för små och medelstora företag att få tillgång till finansiering, även om många kandidatländer använder skatteinstrument effektivt för att öka de små och medelstora företagens finansieringsförmåga. I Litauen har man t.ex. infört en lägre grundskattesats för mikroföretag än för större företag, liksom andra lättnader som dispenser och lägre moms¹⁸. Innovations och teknikpotentialen utnyttjas inte heller tillräckligt ännu. Enhetliga nationella strategier saknas fortfarande eller har funnits för kort tid för att ha fått någon verkan att tala om.

5. Att sätta de små och medelstora företagen i främsta ledet i all gemenskapspolitik

Eftersom de små och medelstora företagen är drivkraften i Europas ekonomi har nästan all gemenskapspolitik en SMF-dimension. De små och medelstora företagens särskilda behov och problem har beaktats i de flesta av gemenskapens politiska åtgärder och program, vilket framgår av rapporten om Europeiska unionens verksamhet för små och medelstora företag.

Ur strukturfonderna anslås t.ex. ungefär 16 miljarder euro¹⁹ under perioden 2000-2006 till projekt som vänder sig till små och medelstora företag. Ungefär en tredjedel av detta gemenskapsstöd till små och medelstora företag används till konsulttjänster och gemensamma tjänster för företagen, t.ex. kuvöser, nätverk och kluster. Gemenskapsstödet genererar i sin tur ytterligare stöd ur nationella medel.

Det fleråriga programmet för företag och företagare, särskilt för små och medelstora företag (SMF) (2001-2005)²⁰ och dess finansiella instrument har som syfte att förbättra företagsklimatet för små och medelstora företag.

I kandidatländerna har stödet inför anslutningen allt mer kanaliserats mot små och medelstora företag. Detta återspeglar kandidatländernas vilja att använda tillgängliga medel till att

¹⁶ Det gäller främst Malta, men också Cypern, Lettland, Litauen och Rumänien.

¹⁷ Här ingår Tjeckien, Bulgarien, Estland och Turkiet.

¹⁸ Källa: Litauens rapport om genomförandet av stadgan som finns att läsa på http://europa.eu.int/comm/enterprise/enterprise_policy/enlargement/charter_ccs_2003.htm.

¹⁹ Det motsvarar ungefär 11 % av strukturfondernas totala budget. Källa: "Att skapa ett företagervänligt Europa: Europeiska unionens verksamhet för små och medelstora företag", SEK(2003) 58.

²⁰ Rådets beslut av den 20 december 2000 om ett flerårigt program för företag och företagare, särskilt för små och medelstora företag (SMF) (2001-2005), EGT L 333, 29.12.2000, s. 84.

genomföra den europeiska stadgan för småföretag. Efter utvidgningen bör strukturfonderna spela en viktig roll för att uppfylla stadgans åtaganden.

De små och medelstora företagen är också ett viktigt mål för det sjätte ramprogrammet för FoTU. För perioden 2002-2006 har nästan 2,2 miljarder euro avsatts för stöd till de små och medelstora företagens forsknings- och innovationsarbete, vilket otvivelaktigt gör det sjätte ramprogrammet till ett av världens största stödinstrument för små och medelstora företags forskning. Små och medelstora företag får också stöd från LIFE-programmet, det finansiella miljöinstrumentet, ur vilket det år 2002 anslogs 28 miljoner euro till projekt där små och medelstora företag är involverade. Stöd kommer också från EU:s miljömärkningsprogram där de små och medelstora företagen utgör 80 % av de deltagande företagen²¹.

Representanten för små och medelstora företag (SMF) har också en viktig roll att spela för att de små och medelstora företagen skall få bättre tillgång till information och EU-program och för att ytterligare utveckla det övergripande och samordnade sättet att hantera SMF-frågor.

Det fortsatta arbetet

SMF-paketet är en del av en bredare politisk strategi inriktad på att nå målet från Lissabon och ger stoff till det kommande Europeiska rådets vårmöte²².

Företagarnas Europa är kanske på rätt väg, men det behövs snabbare framsteg för att EU skall kunna klara Lissabon-målet att fram till 2010 göra Europa till världens mest konkurrenskraftiga och dynamiska kunskapsbaserade ekonomi med fler och bättre arbeten och större social sammanhållning.

Ett huvudområde där det behövs framsteg är främjandet av entreprenörskap. Kommissionen har därför genom grönboken om entreprenörskap inlett en offentlig debatt om hur man ytterligare skall kunna förbättra agendan för främjande av entreprenörskap. På grundval av analysen av framstegen mot företagarnas Europa, som också omfattar SMF-paketet, ställs väsentliga frågor om hur man ökar antalet företagare och får de europeiska företagen att växa.

Om Europa kan skapa ett ständigt bättre klimat för sina småföretag samt stimulera och utnyttja sin företagarpotential, kommer dess framtida konkurrenskraft att säkras i långt högre grad.

²¹ Källa: "Att skapa ett företagervänligt Europa: Europeiska unionens verksamhet för små och medelstora företag", SEK(2003) 58.

²² Den europeiska stadgan för småföretagen ålägger kommissionen att årligen rapportera till Europeiska rådets vårmöte.